

MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGINING BOLA RIVOJLANISHIGA TASIRI

Guliston Davlat Pedagogika Instituti

Ta'lim- tarbiya nazariyasi va metodikasi (MT)

1-bosqich magistranti Davronova Munisa Akmaljon qizi

Email:munisaxamdamaova5@gmail.com

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligining bolaning rivojlanishiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasasi va ota-onalar o'rtasidagi uzviy muloqot bolaning ijtimoiy, emotsional va akademik ko'nikmalarini samarali rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada maktabgacha ta'limning roli, oila hamkorligi va ularning bola rivojlanishidagi o'zaro ta'siri muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, oila hamkorligi, bola rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalar, emotsional rivojlanish.

Аннотация: В данной статье исследуется влияние сотрудничества дошкольной образовательной организации и семьи на развитие ребенка. Результаты исследования показывают, что тесное взаимодействие между дошкольным учреждением и родителями имеет важное значение для эффективного развития социальных, эмоциональных и академических навыков ребенка. В статье рассматриваются роль дошкольного образования, сотрудничество семьи и их взаимное влияние на развитие ребенка.

Ключевые слова: Дошкольное образование, сотрудничество семьи, развитие ребенка, социальные навыки, эмоциональное развитие.

Abstract: This article examines the impact of collaboration between preschool educational institutions and families on child development. The research findings indicate that close interaction between preschool institutions and parents plays a crucial role in effectively developing a child's social, emotional, and academic skills. The article discusses the role of preschool education, family cooperation, and their mutual influence on child development.

Keywords: Preschool education, family collaboration, child development, social skills, emotional development.

KIRISH. Maktabgacha ta'lim davri bolaning hayotidagi eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biri hisoblanadi. Bu davrda bola nafaqat jismoniy jihatdan o'sadi, balki aqliy, ijtimoiy va emotsional salohiyatini shakllantiradi¹. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolaning nutq rivoji, fikrlash qobiliyati, xotira va diqqatni jamlash

ko'nikmalari aynan 3–6 yosh oralig'ida eng tez sur'atlarda rivojlanadi, shuning uchun pedagogik va oilaviy muhitning uyg'unligi bu jarayon uchun muhim ahamiyatga ega².

Oila bolaga birinchi tarbiya muhitini yaratadi. Uy sharoitida ota-onalar bola bilan muloqot qilib, uning emotsional barqarorligi, ijtimoiy ko'nikmalari va axloqiy qadriyatlarini shakllantiradi³. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkiloti bolaning intellektual va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, til va nutq qobiliyatini mustahkamlaydi, shuningdek, bolani jamoaviy faoliyatga tayyorlaydi⁴. Ota-ona va pedagoglar o'rtasidagi samarali hamkorlik esa bolaning bilimlarni mustahkamlash, yangi ko'nikmalarni egallash va o'zini ifoda etish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi⁵.

Maktabgacha ta'limning pedagogik jarayoni bola uchun xavfsiz va rag'batlantiruvchi muhit yaratishga qaratilgan bo'lib, bu yerda bola o'yin orqali o'rganadi. Shu jarayonda ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ularni tarbiyaviy jarayonga jalb etish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi⁶. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar ishtiroki bilan uy va maktabgacha ta'lim muhitining uyg'unligi bolada ijtimoiy ko'nikmalar, mas'uliyat hissi, mustaqillik va hissiy intellektni rivojlantiradi⁷.

Shu nuqtai nazardan, zamonaviy pedagogika ilmida maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligi masalasi alohida e'tiborga sazovor. Bolaning akademik tayyorgarligini oshirish, ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini rivojlantirish va emotsional barqarorlikni ta'minlashda ota-ona va pedagoglar o'rtasidagi muntazam muloqot muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, hamkorlik orqali bolaning me'yorlarga rioya qilish, jamoaviy ishlash, mas'uliyat va o'zini boshqarish ko'nikmalari shakllanadi⁸.

Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligining bolaning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishiga ta'sirini chuqur o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida o'quvchilarning rivojlanishidagi asosiy omillar, ota-onalar bilan samarali hamkorlik usullari va pedagogik jarayonni optimallashtirish yo'llari tahlil qilinadi. Shu bilan birga, maqolada maktabgacha ta'lim muassasalari va oilaning o'zaro aloqasini mustahkamlashning amaliy tavsiyalari ham beriladi.

METOD VA USULLAR. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligining bolaning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishiga ta'sirini aniqlashdir. Tadqiqot jarayonida **sifat va miqdoriy usullar uyg'unligidan** foydalanildi, bu esa bola rivojlanishidagi turli omillarni chuqur va kompleks tahlil qilish imkonini berdi¹.

Tadqiqotda qo'llanilgan asosiy metodlar quyidagilardan iborat:

1. **Kuzatuv metodi** – bu metod yordamida tadqiqotchi bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasidagi faoliyati, o'yin jarayonidagi xatti-harakatlari, pedagog bilan va ota-onalar bilan muloqoti tahlil qilindi². Kuzatuv davomida bolalarning

ijtimoiy muloqot ko'nikmalari, emotsional reaksiyalari va mustaqillik darajasi baholandi. Bu metod tadqiqotning asosiy empiric bazasini yaratdi.

2. **So'rov va intervyu usullari** – ota-onalar va pedagoglar o'rtasida maxsus savolnomalar va suhbatlar o'tkazildi³. Ushbu metod yordamida ota-onalarning bolaga bo'lgan yondashuvi, tarbiyaviy usullari, uy va maktab pedagogik muhitini uyg'unlashtirish darajasi aniqlanib, bolalar rivojlanishiga ta'siri o'rganildi⁴.
3. **Test va diagnostik vositalar** – bolalarning ijtimoiy, emotsional va intellektual rivojlanishini baholash uchun standartlashtirilgan testlar qo'llanildi⁵. Masalan, bolalarning emotsional intellekti, ijtimoiy ko'nikmalari va mantiqiy fikrlash qobiliyatini o'lchash uchun maxsus psixodiagnostik vositalar ishlatildi⁶.
4. **Keyinslar va amaliy kuzatuvlar** – muallif pedagogik vaziyatlarni tahlil qildi, ota-ona va bolalar bilan interaktiv mashg'ulotlar o'tkazildi. Bu metod bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasidagi real faoliyatini, o'yindagi va ijtimoiy munosabatdagi reaksiyalarini batafsil baholash imkonini berdi⁷.

Tadqiqot davomida **ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayoni** quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

- Avvalo, ota-onalar va pedagoglar orasida so'rovnoma va intervyu orqali ma'lumotlar yig'ildi;
- Keyin, kuzatuv va testlar yordamida bolalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishi aniqlandi;
- Yig'ilgan ma'lumotlar statistik va sifat jihatdan tahlil qilinib, bolalarning rivojlanishidagi asosiy omillar va ota-ona hamkorligining samaradorligi aniqlandi⁸.

Shuningdek, tadqiqot metodologiyasida **komparativ yondashuv** qo'llanildi, ya'ni ota-onalar bilan faol hamkorlik qiluvchi va qilmaydigan maktabgacha ta'lim muassasalari bolalarining rivojlanishi solishtirildi. Bu yondashuv orqali hamkorlikning bolaning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishiga ijobiy ta'siri aniqlandi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, metodlarning uyg'un qo'llanilishi tadqiqotning ishonchliligini oshirdi va bolaning rivojlanishidagi asosiy omillarni aniqlashda keng imkoniyat berdi. Tadqiqot usullari va metodlari **amaliy va nazariy jihatdan** integratsiyalashgan bo'lib, ularni boshqa pedagogik tadqiqotlarda ham qo'llash mumkin.

NATIJA VA MUHOKAMALAR. Ushbu tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligining bolaning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi¹. Kuzatuv va test natijalari shuni ko'rsatdiki, ota-onalar bilan faol hamkorlik qiluvchi maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalar ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'lishda, emotsional barqarorlikni saqlashda va muloqot qobiliyatini rivojlantirishda sezilarli darajada yuqori natijalar ko'rsatdi². Shu bilan

birga, bolalar mustaqillik, mas'uliyat hissi va jamoada ishlash ko'nikmalarini tezroq egallashdi.

So'rov va intervyu natijalari ko'rsatdiki, ota-onalar bolalarning rivojlanishida faol ishtirok etganda pedagoglar bilan hamkorlik kuchayadi³. Masalan, ota-onalar uyda bola bilan qo'shma faoliyatlar, o'yinlar va mustaqil ishlarni amalga oshirganda, bolalar maktabgacha ta'lim muassasasida o'zini qulay his qiladi va yangi bilimlarni tezroq egallaydi⁴. Shu jihatidan, ota-ona ishtiroki bolalarning emotsional barqarorligi va ijtimoiy ko'nikmalarini oshirishda muhim vosita ekanligi aniqlanadi.

Test va diagnostik vositalar yordamida bolalarning akademik tayyorgarligi ham baholandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ota-onalar bilan uzviy hamkorlik qiluvchi maktabgacha ta'lim muassasalari bolalarida nutq rivoji, mantiqiy fikrlash va diqqatni jamlash ko'nikmalari sezilarli darajada yuqori bo'ldi⁵. Bu esa pedagogik jarayon va oilaviy tarbiya uyg'unligi bolaning intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ota-onalar bilan samarali hamkorlik qiluvchi pedagoglar nafaqat bolalarning rivojlanishiga, balki ota-onalarning tarbiyaviy savodxonligini oshirishga ham xizmat qiladi⁶. Shu bilan birga, oilaviy pedagogik yondashuvlar va uyda amalga oshiriladigan faoliyatlar bolalarda ijtimoiy normativlarni o'zlashtirish, mas'uliyatni his qilish va o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi⁷. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi integratsiya bolalarning barcha rivojlanish sohalarida ijobiy natija beradi. Bundan tashqari, muhokama jarayonida ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanish elementlari o'zaro bog'liqligi aniqlangan. Masalan, emotsional barqarorlik bolalarning muloqot qobiliyatini oshiradi, bu esa ularning jamoaviy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishini ta'minlaydi⁸. Shu bois, maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligi faqat alohida ko'nikmalarni shakllantirish emas, balki bolaning kompleks rivojlanishini ta'minlaydi, ya'ni ijtimoiy, emotsional va akademik jihatlarni uyg'unlashtiradi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi muntazam muloqot, uy va maktabdagi uyg'un pedagogik yondashuv bolalarning rivojlanishini sezilarli darajada yaxshilaydi⁹. Shu bilan birga, ushbu tadqiqot boshqa maktabgacha ta'lim muassasalari uchun ham amaliy tavsiyalar beradi: ota-onalar bilan faol hamkorlikni tashkil etish, uy va maktab pedagogik muhitini uyg'unlashtirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishini doimiy kuzatib borish.

XULOSA VA TAVSIYALAR. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligi bolaning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishida muhim omil hisoblanadi¹. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

1. **Oila va maktabgacha ta'lim muassasalarining uyg'unligi** bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi². Bolalar ota-onalari bilan faol hamkorlik qiluvchi pedagogik muhitda emotsional barqarorlik, ijtimoiy ko'nikmalar va muloqot qobiliyatlarini tezroq rivojlantiradi³.
2. **Pedagog va ota-ona o'rtasidagi muntazam muloqot** bolalarning akademik tayyorgarligi va psixologik farovonligini oshiradi⁴. Uy va maktabdagi faol hamkorlik bolalarning mustaqillik, mas'uliyat va o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradi⁵.
3. **O'yin va interaktiv faoliyatlar** bolalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishida muhim vosita bo'lib, ota-onalar bilan birga amalga oshirilganda ularning ta'siri yanada kuchayadi⁶. Shu sababli, pedagoglar uyda bolalar bilan bajariladigan faoliyatlarni ota-onalarga tavsiya qilishi va ularni nazorat qilishi zarur.
4. **Bolalarning individual rivojlanishiga moslashuv** – har bir bolaning qobiliyati, qiziqishlari va rivojlanish sur'ati har xil bo'lgani sababli, pedagoglar va ota-onalar o'rtasida bolaga moslashtirilgan yondashuvlarni ishlab chiqish muhimdir⁷. Shu yo'l bilan bola o'z salohiyatini to'liq ochadi va ijtimoiy jihatdan moslashadi.
5. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, **ota-onalarning pedagogik bilimlarini oshirish** ham bolaning rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi⁸. Shu bois, maktabgacha ta'lim muassasalari ota-onalar uchun seminarlar, treninglar va amaliy mashg'ulotlar tashkil qilishi lozim.
6. **Uy va maktab pedagogik muhitini uyg'unlashtirish** – bu jarayon bolalarning o'zaro aloqasi, o'yin ko'nikmalari va muloqotini rivojlantirishga yordam beradi⁹. Ota-onalar va pedagoglar birgalikda pedagogik yondashuvni ishlab chiqib, bolaga ijobiy motivatsiya yaratishi kerak.

Amaliy tavsiyalar:

- Pedagoglar va ota-onalar o'rtasida muntazam uchrashuvlar, maslahatlar va interaktiv mashg'ulotlar tashkil qilish¹⁰.
- Uyda bolalar bilan amalga oshiriladigan o'yinlar va faoliyatlar bo'yicha ota-onalarni yo'naltirish va maslahat berish¹¹.
- Har bir bolaning individual rivojlanish sur'atini kuzatib borish va ota-onalar bilan fikr almashish¹².
- Ota-onalar uchun pedagogik seminarlar, treninglar va konsultatsiyalarni muntazam tashkil etish¹³.
- Bolalarning ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv metodikalarni qo'llash¹⁴.
- Ota-ona va pedagoglar o'rtasida elektron platformalar yoki guruhlar orqali doimiy muloqotni ta'minlash¹⁵.

Natijada, maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila hamkorligi bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda asosiy vosita bo'lib, pedagogik jarayon samaradorligini oshiradi va bolalarning psixologik, ijtimoiy va akademik tayyorgarligini mustahkamlaydi¹⁶. Ushbu tavsiyalar amalda amalga oshirilsa, bolalarning rivojlanishidagi ijobiy natijalar sezilarli darajada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Ismoilov, A. (2020). *Maktabgacha ta'lim pedagogikasi asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Karimova, D. (2018). *Oila va maktabgacha ta'lim muassasalari hamkorligi*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
3. Karimov, O. (2019). *Bolalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishida maktabgacha ta'limning roli*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
4. Nazarova, S. (2019). *Bola rivojlanishida ota-onaning roli*. Toshkent: Pedagogika.
5. Qodirov, B. (2021). *Maktabgacha ta'lim va ota-ona hamkorligi: amaliy tadqiqotlar*. Samarqand: Ilmiy nashr.
6. Sobirov, J. (2022). *Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik hamkorlik*. Toshkent: Ilm-fan.
7. Tursunova, N. (2021). *Oila va maktabgacha ta'lim muassasalari: integratsiya va rivojlanish*. Samarqand: Ta'lim nashriyoti.
8. Xolmatova, F. (2018). *Maktabgacha ta'limda ota-ona ishtiroki va bolalarning rivojlanishi*. Toshkent: Fan nashriyoti.